

lige lande, undrede jeg mig over, at forfatteren overhovedet ikke nævner Samerådet eller Nordisk Sameråd, som det hed før i tiden. Samerådet har siden 1956 fungeret som et samlende organ for de forskellige samiske organisationer i hele Skandinavien, og siden 1992 har det også omfattet samerne på Kola-halvøen. Samerådets rolle som samepolitisk koordineringscenter, især i juridiske spørgsmål, kan ikke vurderes højt nok.

Historisk er det en pointe hos forfatteren, at „de små folk“ har måtte forholde sig til en totalitær et-parti-stat, med alt hvad det medførte af centralisering, ensretning, russificering og eksploitering af de oprindelige folks landområder. Herved adskiller „de små folk“ sig markant fra deres skandinaviske og grønlandske kollegaer, der har haft en helt anden type magtcenter at forholde sig til, og derfor har kunnet føre kampen for deres rettigheder både på en politisk og juridisk front. Helt frem til Sovjetunionens sammenbrud, er alle vedtægter angående „de små folk“ blevet dikteret ovenfra. I nyere tid er „de små folk“ begyndt at føre en mere offensiv politik, f.eks. er de begyndt at deltage i international indfødt politik og fremsætte krav i overenstemmelse hermed. En ny lov fra 1990 åbner op for indfødt selvbestemmelse, ikke gennem etnisk tilhørsforhold, men gennem en slags landsbystyre.

For mig at se er Goldschmidt ikke opmærksom på, at man i det tidligere Sovjetunionen og det nuværende Rusland bruger en anden definition på, hvad vi i vesten kalder oprindelige folk og som defineres som sådan ifølge ILO konvention nr. 169. Når hun anvender kategorien „de små folk i nord“, falder flere folkeslag, som burde have været medtaget, udenfor definitionen oprindelige folk, f.eks. yakutierne og de nordlige komier.

Grundtesen er, at de dansk-grønlandske relationer er kendetegnet ved, hvad forfatteren kalder „kulturelt hegemoni“. Et politisk, moralsk og intellektuelt lederskab der opfattes som berettiget af den grønlandske befolkning. Under kolonimagtens overopsyn var det så meningen, at grønlænderne skulle udvikle sig politisk henimod større og større selvstændighed. Indtil moderniserings-processen i 50'erne var denne politik stort set accepteret. Under moderniseringen mistede Danmark sin hegemonistiske position, baseret på ideologien om moralsk og politisk lederskab. Forfatteren siger at dette skete, fordi grønlænderne blev koplet af og ikke længere deltog i udviklingen

af deres eget land. Herved opstod der en interesse modsætning. Resten er for kendt til at blive refereret her! Grønland fik et hjemmestyre, som gradvist overtog al kompetence fra Danmark, undtagen på råstofområdet, retsplejen og suverænitets-spørgsmål.

For samerne i Sverige var retsager vejen frem, for samerne i Finland var det retshistoriske undersøgelser, og i Norge udreder et Sameretsudvalg statens og samernes positioner. Kun mellem Danmark og Grønland har der været tale om egentlige forhandlinger mellem de to parter under hele processen, siger forfatteren.

Både grønlænderne og samerne har intern selvbestemmelse. Forskellen imellem dem ligger i, at samerne har personlig autonomi (baseret på eksklusive etniske rettigheder) og grønlænderne har territoriell autonomi. Bogen redegør på en overbevisende måde for de faktorer, der er medbestemmende for hvilken af de to former for autonomi man opnår. Statens velvilje nævnes, men demografiske og geografiske vilkår spiller også ind.

Goldschmidt kommer godt omkring sit emne, og som et oversigtsværk over de cirkumpolare folks retshistorie, er det en absolut anbefalelsesværdig bog. Den er oven i købet velskrevet.

Claus Oreskov
Mag.scient. i antropologi
IWGIA

BO WAGNER SØRENSEN: *Magt eller afmagt: Køn, følelser og vold i Grønland.* Akademisk Forlag 1994. 249 sider. ISBN 87-500-3258-5. 248,- kr.

Bogen, som er en ph.d.-afhandling, forsøger at indkredse den vold mod kvinder, som er meget udbredt i Grønland. Dette sker ved at sætte problemet op mellem to analytiske poler: et aktørperspektiv, hvor volden er et udtryk for villet magtudøvelse og dermed voldsmandens ansvar, og et systemperspektiv, hvor volden er et udtryk for samfundsforholdene eller psykologiske forhold, hvilket fritager voldsmanden for ansvar.

Bogen, der baserer sig på et feltarbejde i Nuuk i 1988-89 og i 1992 indledes, som det sig hører og bør i en ph.d.-afhandling, med en lang række metodiske og teoretiske overvejelser samt præsentation af felten – Nuuk – af informanterne og af dataindsamlingen. Frem-

stillingen sker i en diskursanalytisk ramme med vægten på et aktørperspektiv og fremlægges som en beretning, hvor forfatteren selv indskriver sig som aktør i undersøgelsen. Endelig vender forfatteren flere gange tilbage til det problem, det er, når man som dansker interesserer sig for et så ømtåleligt emne i et hjemmestret, selvbevidst nyt Grønland.

I en gennemgang af vold som begreb fremgår det, at forfatteren foretrækker aktørmodellen, fordi volden så kan anskues som en proces mellem levende personer, som en vilje til magt og dermed også som en handling, der forudsætter et ansvar.

For at indkredse baggrunden for mænds vold mod kvinder fremlægger Bo Wagner Sørensen problematikken i form af fire diskurser: en kulturel, en politisk-økonomisk, en psykologisk og en kønspolitisk diskurs.

I den kulturelle diskurs forklares volden i en nærmest tidløs nostalgisk konstruktion ved et kulturforfald. Opfattelsen af udviklingen blandt såvel grønlændere som de fleste samfundsvidenskabsfolk er, at det oprindelige inuitsamfund var velintegreret, fredeligt og harmonisk, mens det moderne samfund beskrives ved de modsatte karakteristika. Denne negative, udefra påførte udvikling sættes i befolkningen lig med danifiseringen. Billedet af det danske bliver således det negative modbillede af det egentlige grønlandske, og det moderne samfunds negative sider som blandt andet volden karakteriseres som noget helt fremmed for inuitkultur. Disse og flere andre myter tager Bo Wagner Sørensen afstand fra. Dertil forholder han sig kritisk til de to objektiviseringsmodeller, som har ligget bag disse myter: at det fredelige inuitliv var et resultat af omgivelsernes krav, og at umådeholdne følelsesudbrud som for eksempel vold er et psykobiologisk resultat af overdreven følelseskontrol. Begge modeller fratager nemlig aktørerne magten over deres liv.

De følgende afsnit følger op på dette. De objektivistiske modeller, der henviser grønlandske mænds vold til de frustrationer, der er udsprunget af klasseforholdene slet og ret, klasseforholdene i et etnisk udtryk, udviklingen, udviklingens hastighed og lignende lægger igen ansvaret for de voldelige handlinger væk fra de grønlandske mænd og reducerer dem til refleksionsløse effekter af eksterne faktorer. Det kan være politisk bejligt som såvel folkeforklaring som videnskabelig forklaring, da dårligdommene derved kan

begrundes i eksternt påførte faktorer. Samme objektivisme i såvel de folkelige forklaringer som i de videnskabelige analyser kommer også til udtryk i den psykologiske diskurs, hvis essens er, at ydre forhold som for eksempel uforeneligheden af dansk og grønlandsk kultur eller opløsningen af de traditionelle kønsroller medfører en splittelse, som især kommer til udfoldelse hos de grønlandske mænd og derved ligger bag deres voldelige adfærd. Igen er dette forklaringer, der fratager de enkelte mænd ansvaret for deres voldelige adfærd.

Efter denne kritiske gennemgang af de nævnte diskurser når Bo Wagner Sørensen frem til den diskurs, som han mener bedst forklarer mænds vold mod kvinder i Grønland, den kønspolitiske diskurs. Her gør forfatteren det klart, at han betragter vold som relateret til magt, at vold er en valgt og målrettet adfærd, der går ud på at opnå magt over andre – her grønlandske mænds valg af et middel til at opnå magt over, det vil sige disciplinere deres koner i en periode, hvor denne magt trues af kvindernes voksende især økonomiske selvstændighed. Den voksende ligestillings paradoks er den voksende vold som resultat af, at kvinderne udfordrer mændenes traditionelle magt. Ligesom mændene gøres til aktører og dermed også til ansvarlige for volden, gøres også kvinderne til aktører i dette spil om magt, idet de udfordrer mændenes traditionelle magt. I det aktørteoretiske perspektiv kan ej heller kvinderne reduceres til rene objekter for andres handlinger. Der er et tale om kønskamp i en ændringssituation.

Bo Wagner Sørensens bog er en spændende afhandling om et vanskeligt emne for et fag, der normalt ikke ser på de negative sider af de studerede samfund, og for en dansker, der vil analysere forholdene i Grønland. Den tager mange af de myter om grønlændere op, som vi, videnskaben og grønlænderne selv læner sig op af i modsætningen mellem det grønlandske og det moderne/danske. Disse myter diskuteres kritisk, og i enkelte tilfælde findes deres rationelle kerne. Det er også en modig bog, som tør tage konsekvensen af et aktørteoretisk perspektiv, nemlig at placere ansvaret for volden hos voldsmændene – også selv om disse er grønlændere – og hos dem, der udsættes for volden – også selv om disse er kvinder.

Ole Høiris
Afdeling for Etnografi og Socialantropologi
Århus